

Πνευματική Ιδιοκτησία: από την προστασία στην εκκαθάριση ψηφιακών δικαιωμάτων

Δρ. Θεόδωρος Χίου

Δικηγόρος, Δ.Ν., Μεταδιδάκτωρ Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ,
Επιστημονικός Συνεργάτης Τμήματος Αρχειονομίας,
Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

WEBINAR

03.11.2022

11:00-13:30

Η ψηφιοποίηση τεκμηρίων, υλικού & συλλογών βιβλιοθηκών, αρχείων, αποθετηρίων, μουσείων κλπ πολιτιστικών φορέων^{2/} «ιδρυμάτων πολιτιστικής κληρονομιάς» περιλαμβάνει:

I Αναγκαία:

- ▶ «τεχνική αλλαγή» στη μορφή του τεκμηρίου
- ▶ δημιουργία ψηφιακών απεικονίσεων των τεκμηρίων:
 - ▶ 2D: (π.χ.) ψηφιακή φωτογράφιση / σάρωση
 - ▶ 3D: (π.χ.) τρισδιάστατη σάρωση με χρήση laser, υπολογιστική μοντελοποίηση σε τρισδιάστατη (εικονική) μορφή (XR content)
- ▶ Αποθήκευση της ψηφιακής απεικόνισης

II Συνήθως / επιθυμητά:

- ▶ Διαδικτυακή ανάρτηση ψηφιακού τεκμηρίου
- ▶ Ψηφιακό αποθετήριο / συλλογή ψηφιακών τεκμηρίων online
- ▶ Μέσα κοινωνικής δικτύωσης κλπ. διαδικτυακή δραστηριότητα/προώθηση

Από την προστασία στην
εκκαθάριση ψηφιακών δικαιωμάτων

Πνευματική ιδιοκτησία

=

«Δίκαιο Ψηφιοποίησης»

εφόσον τα τεκμήρια / υλικό

ενσωματώνουν

προστατευόμενο περιεχόμενο

► Η ψηφιοποίηση ως σκοπούμενη χρήση προστ. περιεχομένου

► Οι φορείς / ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς που ψηφιοποιούν το τεκμήρια/υλικό που περιλαμβάνονται στις συλλογές τους : χρήστες προστατευόμενου περιεχομένου

Τι είναι η ΠνΙδ και ποιο το
προστατευόμενο περιεχόμενο;

1. Η Πνιδ: Σύστημα κανόνων που απονέμει στους **δικαιούχους** αποκλειστικά και απόλυτα δικαιώματα **περιορισμένης χρονικής διάρκειας** πάνω σε άυλα προϊόντα ανθρ. διανοίας [**προστατευόμενο περιεχόμενο**]:

6

**Πνευματικά
δικαιώματα
[Copyright]**

A] (άυλες) **δημιουργίες** λόγου, τέχνης ή επιστήμης που χαρακτηρίζονται από πρωτοτυπία [**πρωτότυπα πνευματικά δημιουργήματα = έργα**] [**ενδεικτικά**]

Φωτογραφίες, γλυπτά, ζωγρ. πίνακες, χάρτες, λογοτεχνικά έργα, αρχιτεκτονικά έργα, μουσικές συνθέσεις, οπτικοακουστικά έργα (ταινίες, ντοκιμαντέρ κλπ) ...

**Συγγενικά
δικαιώματα
[Related rights]**

B] **λοιπά (άυλα) αντικείμενα προστασίας [εξαντλητικά]:**

1. **Εγγεγραμμένες ερμηνείες** (π.χ. τραγούδι, ερμ. Ηθοποιού) και **εκτελέσεις** (π.χ. μουσική εκτέλεση)
2. **Φωνογράφημα / οπτικοακουστική (πρώτη) εγγραφή**
3. **Ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές**
4. **Στοιχειοθεσία/σελιδοποίηση εντύπου [γραμμικό δικ. εκδότη]**
5. **Εκδόσεις τύπου [προσεχώς]**
6. **[Μη πρωτότυπες] Βάσεις δεδομένων**

Εσωτερικό Δίκαιο: **N. 2121/1993 + N. 4481/2017** και Αστικός Κώδικας

Ευρωπαϊκό Δίκαιο:

InfoSoc Directive (2001)
Rental and Lending Directive 2006
Resale Right Directive (2001)
Satellite and Cable Directive (1993)
Software Directive (2009)
Database Directive (1996)
Term Directive (2011)
Orphan Works Directive» (2012)
CRM Directive (2014)
Directive implementing the Marrakech Treaty in the EU (2017)
Regulation implementing the Marrakech Treaty in the EU (2017)
Portability Regulation (2017)
Online transmissions of broadcasting organisations Directive (2019)
DSM Directive 2019/790 (ειδικές διατάξεις για ιδρ. Πολιτ. Κληρονομιάς – εκκρεμής ενσωμάτωση – μόλις έληξε η δημ. διαβούλευση)

Διεθνές Δίκαιο (ενδεικτικά):

Διεθνής Σύμβαση Βέρνης (1886) :
διεθνές ελάχιστο επίπεδο προστασίας

Διεθνής Συμφωνία TRIPs (1994)
Διεθνής Συνθήκη WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία (1996)
Διεθνής Συμφωνία Μαρρακές (2013)

2. Οι εξουσίες δικαιούχων προστατευόμενου περιεχομένου κατ' αρχήν καλύπτουν τις πράξεις ψηφιοποίησης

8

Αρχή απόλυτου και αποκλειστικού χαρακτήρα δικαιωμάτων:

Οι δικαιούχοι έχουν δικαίωμα **να επιτρέπουν ή απαγορεύουν κατά βούληση:**

Πρωτίστως περιουσιακής φύσεως πράξεις επί του προστ. περιεχομένου:

Αναπαραγωγή

Παρουσίαση/διάθεση στο κοινό

Διάθεση/διανομή αντιτύπων

κ.ά.

Αλλά και ηθικής φύσεως ζητήματα:

Αναφορά ονόματος δημιουργού/ερμηνευτή εκτελεστή

Ακεραιότητα έργου

κ. ά.

Τι δεν προστατεύει
η Πνευματική Ιδιοκτησία
[≠ προστατευόμενο περιεχόμενο];

- Ιδέες (**αρχή διάκρισης ανάμεσα σε ιδέα και μορφή**)
- Επίσημα κείμενα με τα οποία εκφράζεται η άσκηση πολιτειακής αρμοδιότητας και ιδίως σε νομοθετικά, διοικητικά ή δικαστικά κείμενα
- **Εκφράσεις της λαϊκής παράδοσης / folklore**
- Ειδήσεις και απλά γεγονότα ή στοιχεία

Αρχή διάκρισης (άυλου) προστατευόμενου περιεχομένου από τον υλικό φορέα [τεκμήριο] εντός του οποίου ενσωματώνεται

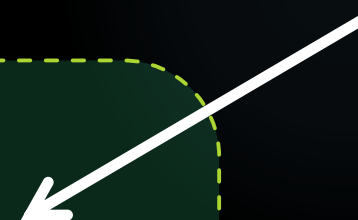
11

Εμπράγματα
δικαιώματα (π.χ
κυριότητα που
ίσως ανήκει στο
φορέα/ίδρυμα)

Τεκμήριο = Υλικός φορέας

Πνευματικά
ή/και Συγγενικά
δικαιώματα

(άυλο)
Προστατευόμενο
περιεχόμενο

Υλικός φορέας (τεκμήριο = καμβάς)

Προστατευόμενο
περιεχόμενο =
(άυλο) εικαστικό
έργο

Υλικός φορέας (τεκμήριο =
μπομπίνα)

Προστατευόμενο
περιεχόμενο = (άυλο)
οπτικοακουστικό έργο,
(άυλες) ερμηνείες και
πρώτη εγγραφή
εικόνας/ήχου

Υλικός φορέας (τεκμήριο =
εκτυπωμένο χαρτί)

Προστατευόμενο
περιεχόμενο = (άυλη)
φωτογραφία

Αρχή της εκκαθάρισης δικαιωμάτων επί προστατευόμενου περιεχομένου

15

Τόσο η ψηφιοποίηση αφ' εαυτή (δημιουργία & αποθήκευση **ψηφιακού τεκμηρίου**) όσο και η διαδικτυακή του ανάρτηση/ διάθεση ψηφιακών τεκμηρίων επιβάλλουν [σεβασμός δικαιωμάτων], επιβάλλει, **πριν την ψηφιοποίηση**:

→ Αξιολόγηση του περιεχομένου που ενσωματώνεται στο τεκμήριο ως αντικείμενου προστασίας από πνευματικά ή / και συγγενικά δικαιώματα **[νομική αξιολόγηση] και εν συνεχεία:**

Είτε και εν αμφιβολία : Α]

1. Εντοπισμό δικαιούχου / δικαιούχων: **δημιουργοί, ερμηνευτές/εκτελεστές, παραγωγοί, εκδότες, ρ/τ οργανισμοί | κληρονόμοι, δευτερογενείς δικαιούχοι...**
2. Διαπραγμάτευση και **απόκτηση άδειας [licence]** για τη σκοπούμενη χρήση (ψηφιοποίηση/ διαδικτ. διάθεση + παράμετροι αυτών)
3. (Ενδεχομένως) καταβολή αμοιβής έναντι της λήψης άδειας

•ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΕΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΤΑΙ ΑΠΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ Η/ & ΣΥΓΓΕΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
[νομική αξιολόγηση]

- λόγω παρόδου χρόνου προστασίας
 - **Πν. Δικαιώματα: 70 έτη από θάνατο δημιουργού**
 - **Συγγ. Δικαιώματα: 50 χρόνια από το γεν. γεγονός (εγγρ. ερμ. ή εκτέλεσης, μετάδοση εκπομπής κλπ)**
- λόγω ένταξης στον αρνητικό κατάλογο
 - **Πχ. Κοινόχρηστο αγαθό λαϊκής παράδοσης**
- λόγω έλλειψης πρωτοτυπίας ή άλλης προϋπόθεσης προστασίας

• ΣΥΝΤΡΕΧΕΙ ΕΞΑΙΡΕΣΗ / ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ (**Αρχή κλειστού καταλόγου εξαιρέσεων ≠ fair use**)
[νομική αξιολόγηση] κυρίως:

- **Δημιουργία ψηφιακού αντιγράφου για σκοπούς διατήρησης από (μη κερδ.) βιβλιοθήκες και αρχεία – χωρίς ανάρτηση (υπό τροπ.)**
- **Ψηφιοποίηση και ανάρτηση ορφανών έργων**
- **Ψηφιοποίηση και ανάρτηση έργων εκτός εμπορίου (υπό ενσ.-εκκρεμεί)**

• **ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΗΔΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΟΡΕΑ ΓΙΑ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ – ad hoc ή ανοικτή (π.χ. περιεχόμενο που διέπεται από Creative Commons)**

Παραδείγματα εκκαθάρισης
δικαιωμάτων για σκοπούς
ψηφιοποίησης τεκμηρίων

Αντικείμενο προστασίας: (άυλο) εικαστικό έργο

Υποκείμενο προστασίας: **Γιάννης Τσαρούχης**
(Πειραιάς, 13 Ιανουαρίου 1910 – Αθήνα, 20 Ιουλίου
1989) → **In copyright μέχρι 2060**

Δικαιούχος: κληρονόμοι; **Αναζήτηση...**

για απόκτηση άδειας δημιουργίας ψηφιακού
τεκμηρίου & διαδικτυακής διάθεσής του (**εκτός αν ήδη
έχει ληφθεί**)

≠ αδιάφορη η κυριότητα επί του καμβά

Αντικείμενο προστασίας I: (άυλο) μουσικό έργο [σύνθεση & στίχοι] [Πνευματικά δικαιώματα]

Αντικείμενο προστασίας II: μουσικές ερμηνείες & εκτελέσεις [συγγενικά δικαιώματα]

Αντικείμενο προστασίας III: φωνογράφημα [συγγενικό δικαίωμα]

Αντικείμενο προστασίας IV: εικαστικό εξωφύλλου [πνευματικό δικαίωμα]

Υποκείμενα προστασίας:

I. Πνευματικά:

1. Μίκης Θεοδωράκης (29 Ιουλίου 1925 Χίος -2 Σεπτεμβρίου 2021) Μουσική σύνθεση: → **In copyright μέχρι 2072**

Δικαιούχος: κληρονόμοι; ΟΣΔ; **Αναζήτηση...**

2. Pablo Neruda (12 Ιουλίου 1904 – 23 Σεπτεμβρίου 1973)

Στίχοι [ποίηση] **In copyright μέχρι 2044**

Δικαιούχος: για τη μελοποιημένη εκδοχή (τραγούδι) πιθανολογείται ο Θεοδωράκης

3. Άγνωστος: [εικαστικό εξωφύλλου]

Δικαιούχος: **πιθανολογείται ο παραγωγός**

II. Συγγενικά:

4. Ερμηνειών/ εκτελέσεων: Φαραντούρη, Γιαννίδης κλπ. μουσικοί ερμηνευτές/εκτελεστές → μέχρι 2026 και πέραν αυτού για όσο ζουν

Δικαιούχος: **πιθανολογείται ο παραγωγός**

5. Φωνογραφήματος: MINOS [παραγωγός φωνογραφήματος/πρώτης εγγραφής] [50 έτη από πραγματοποίηση υλικής ενσωμάτωσης → μέχρι 2026

Απόκτηση αδειών από όλους για δημιουργία ψηφιακού τεκμηρίου & διαδικτυακής διάθεσής του (**εκτός αν ήδη έχει ληφθεί**)

≠ αδιάφορη η κυριότητα επί του δίσκου

Αντικείμενο προστασίας I: (άυλο) έργο λόγου στη γλώσσα Α' [Πνευματικά δικαιώματα συγγραφέα αρχικού έργου]

Αντικείμενο προστασίας II: (άυλο) έργο λόγου στη γλώσσα Β' [Πνευματικά δικαιώματα μεταφραστή]

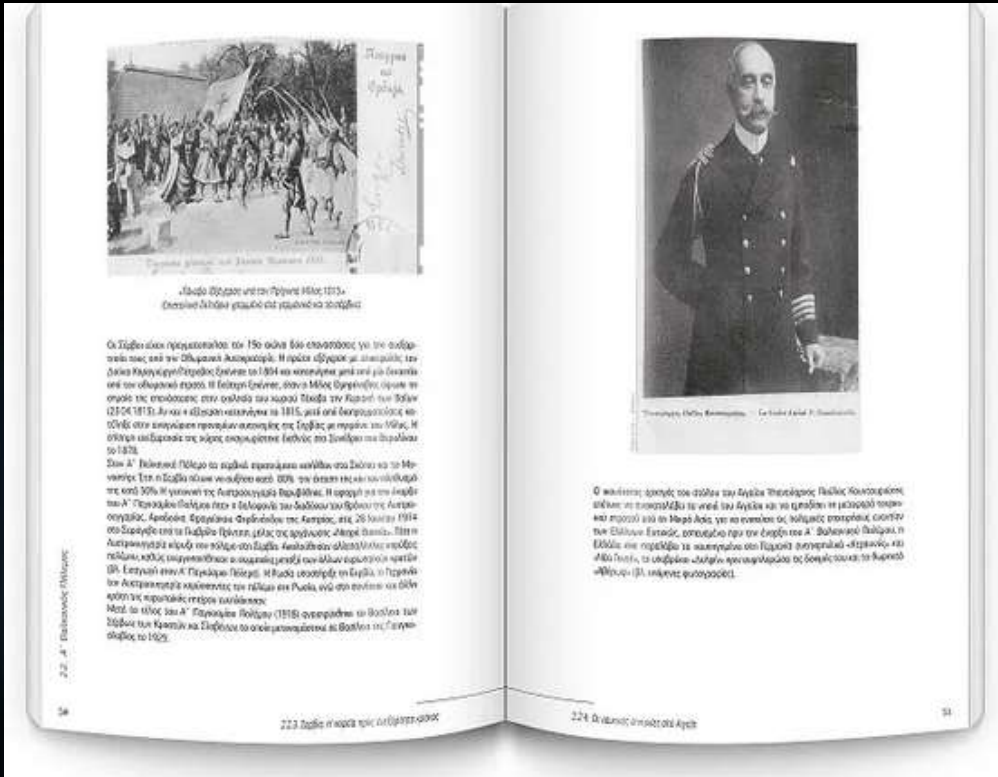
Αντικείμενο προστασίας III: φωτογραφίες / εικαστικά έργα που εμπεριέχονται στο σύγγραμμα (εφόσον δεν έχει παρέλθει διάρκεια προστασίας) [πνευματικά δικαιώματα]

Αντικείμενο προστασίας III: στοιχειοθεσία σελιδοποίηση [συγγενικό δικαίωμα]

Δικαιούχος: Αναζήτηση... πιθανολογείται για όλα τα ανωτέρω να δύναται να χορηγεί άδεια ο Εκδότης του μεταφρασμένου συγγράμματος

Απόκτηση αδειών από όλους για δημιουργία ψηφιακού τεκμηρίου & διαδικτυακής διάθεσής του (εκτός αν ήδη έχει ληφθεί)

≠ αδιάφορη η κυριότητα επί του βιβλίου/τεκμηρίου

Αναλογικού φιλμ οπτικοακουστικού έργου που ανήκει στη μόνιμη συλλογή φορέα [μη κερδ. Βιβλιοθ. ή αρχείο] :

Μέρες του 36

Δημιουργός: Θ. Αγγελόπουλος (1935-2012): **In copyright**

Ετ. Παραγωγής: Paralios Productions

(πιθανολογούμενος δικαιούχος πν.

Δικαιώματος επί όλων των συμβολών, συγγ.

Δικ. ερμηνευτών και συγγ. Δικ. παραγωγού)

Δημιουργία ενός ψηφιακού αντιτύπου **για σκοπούς διατήρησης (αντιμετώπιση κινδύνου φθοράς/καταστροφής)**

Χωρίς άδεια και χωρίς αμοιβή **[εφαρμογή εξαίρεσης]**

Η ανάρτηση του ψηφιακού αντιτύπου → **απαιτεί άδεια**

Δημιουργός: Edward Villiers Ripplingille
(c. 1790–1859) → 1930 κ.ε. → **κοινό
κτήμα**

Απουσία πνευματικού/συγγενικού
δικαιώματος

Ελεύθερη ψηφιοποίηση και διαδικτυακή
ανάρτηση

Κεντητό αντικείμενο

24

Σχέδιο υφαντού: **έκφραση λαϊκής παράδοσης**

= αντικείμενο που συνδέεται με στοιχείο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (εδώ: **Η υφαντική τέχνη και η διαφύλαξή της στα Αστερούσια Κρήτης**)

Απουσία πνευματικού/συγγενικού δικαιώματος

Ελεύθερη ψηφιοποίηση και διαδικτυακή ανάρτηση*

*Επίδραση πλαισίου για προστασία πολ. Κληρονομιάς (Ν. 4858/2022 + ΥΑ)

25

απαιτείται **λήψη προηγούμενης άδειας και καταβολή τέλους** υπέρ του Ο.Δ.Α.Π

για ψηφιοποίηση (2Δ ή 3Δ) και διαδικτυακή ανάρτηση **πιστών** (ολικών ή μερικών) **απεικονίσεων μνημείων** (ακίνητων ή κινητών) που ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο (αλλά ένας φορέας τα κατέχει νομίμως), ιδίως με σκοπό το κέρδος

παρότι τα μνημεία ενσωματώνουν δημιουργήματα που **δεν προστατεύονται [πλέον] από πνευματική ιδιοκτησία**

Recap: Βασικές αρχές προστασίας και εκκαθάρισης δικαιωμάτων ΠνΙδ

26

Αρχή διάκρισης ανάμεσα σε άυλο προστατευόμενο αντικείμενο και υλικό φορέα [τεκμήριο]

Αρχή χρονικού περιορισμού και απόλυτου και αποκλειστικού χαρακτήρα δικαιωμάτων ΠνΙδ

Αρχή της εκκαθάρισης δικαιωμάτων

Αρχή κλειστού καταλόγου εξαιρέσεων

Από την εκκαθάριση ψηφιακών
δικαιωμάτων στην προστασία

Η ψηφιακή απεικόνιση ως (άυλο) έργο ή προστ. αντικείμενο

Είτε ως απλή αναπαραγωγή:

Π.χ. ψηφιακή φωτογραφία, τρισδιάστατο μοντέλο, ψηφιακό φωνογράφημα κλπ.

Είτε ως παράγωγη δημιουργία

Επιφύλαξη: άρθρο 14 Οδ. 2019/790 | άρ. 31Α Ν. 2121/1993 (βάσει εκκρ. ν/σ): αδυναμία απόκτησης δικαιωμάτων επί απεικονίσεων εικ. έργων που είναι κοινό κτήμα

Ο φορέας/ίδρυμα ως δικαιούχος ψηφιακών δικαιωμάτων επί ψηφιακής απεικόνισης

Απόκτηση πν. δικαιωμάτων βάσει σχέσης εργασίας ή έργου
Πρωτογενής απόκτηση συγγενικών δικαιωμάτων (π.χ. παραγωγού)

Υλικός φορέας (τεκμήριο = καμβάς)

Προστατευόμενο
περιεχόμενο I =
(άυλο) **εικαστικό**
έργο

Προστατευόμενο
περιεχόμενο II = η
απεικόνιση
(ψηφιακή
φωτογραφία)

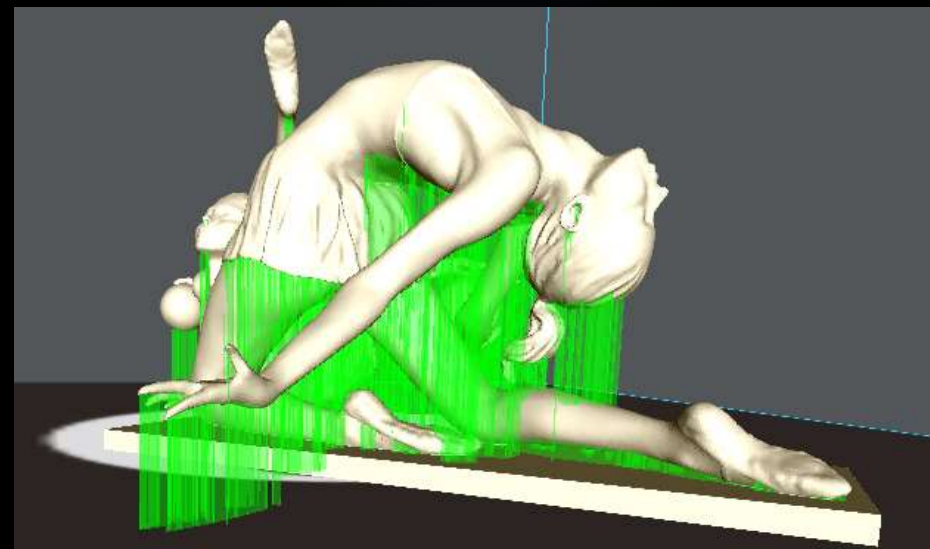

Υλικός φορέας (τεκμήριο =
μπρούτζινο άγαλμα)

Προστατευόμενο
περιεχόμενο I =
(άυλο) γλυπτικό έργο

Προστατευόμενο
περιεχόμενο II= η
ψηφιακή
απεικόνιση
(φωτογραφία)

Προστατευόμενο
περιεχόμενο III= η
ψηφιακή
τρειςδιάστατη
απεικόνιση
(αρχείο CAD)

[Προστατευόμενη]
Απεικόνιση

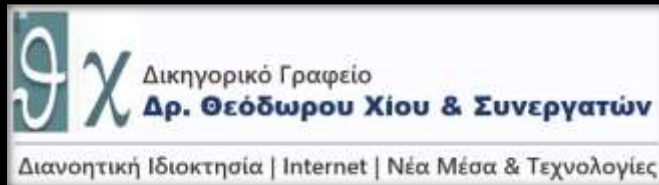
vs

Απεικονιζόμενο
[προστατευόμενο]
περιεχόμενο

► **Καθορισμός Πολιτικής διάθεσης** του εκκαθαρισμένου / προστατευόμενου ψηφιακού τεκμηρίου / προστατευόμενης απεικόνισης

► **Ρύθμιση σχέσης μεταξύ φορέων/ιδρυμάτων και τελικών χρηστών / κοινού**

Σας ευχαριστώ πολύ για την
προσοχή σας!

theodoros.chiou@iprights.gr

